

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto
Asiantuntijalausunto:
Koululiikuntaliitto KLL ry/Kristiina Jakobsson, toiminnanjohtaja
KTM, MBA, BBA

Aika: perjantai 18.1.2019 klo 9.00
Paikka: jaostohuone 3 (E 450), Eduskuntatalo (eteläinen sisäänkäynti)

Asia: VNS 6/2018 vp Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/VNS+6/2018

Sisällys

TIIVISTELMÄ TOIMENPIDE-EHDOTUKSISTA 2
Toimenpide-ehdotukset: 2
Lapsi- ja nuorisolähtöisyys – hyvinvointinäkökulman laaja huomioiminen 2
Koulut lähipalvelukeskuksiksi – harrastustoiminnalle paikallinen koordinaatio ja valtakunnallinen osaamiskeskus 2
Olosuhteet, saavutettavuus ja taustavaikuttajat 3
Kustannukset – sijoitus hyvinvointiin vaiko pahoinvoinnin korjaamiseen? 3
Liikuntapoliittinen selonteko yleisesti ja erityisesti siihen liittyvät taloudelliset kysymykset 4
Liikunnan rahoitus, toimijat ja kustannusrakenne 4
Liikunnan kustannukset 4
Tarve- ja kohderyhmälähtöinen liikunnan tuottaminen 5
Koulujen rooli hyvinvoinnin ja liikunnallisen elämäntavan edistäjinä 7
Toimenpide-ehdotukset 8
Lähteet 10

TIIVISTELMÄ TOIMENPIDE-EHDOTUKSISTA

Koululiikuntaliitto KLL ry:n asiantuntijalausunto keskittyy Liikuntapoliittisen selontekoon vaikuttavuuden, lapsilähtöisyyden, harrastamisen sekä rahoituksen ja kustannusten näkökulmista. Lausumme koulujen ja koulussa tapahtuvan liikunnan sekä fyysisesti aktiivisten koulupäivien mahdollisuuksista Liikkuva koulu -ohjelman hengessä. Kantaa otamme koulun mahdollisuuksiin toimia hyvinvoinnin edistäjänä, polarisoitumisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisevänä lapsi/nuorilähtöisinä monipalvelukeskuksina. **Tarvitaan kustannustehokkaita ratkaisuja, joilla on vaikuttavuutta. Tähän päästään päällekkäisyyksiä poistamalla, liikkuja keskiöön asettamalla, tiedolla johtamisella ja koordinointia lisäämällä.** Konkreettiset toimenpide-ehdotukset keskittyvät koulujen mahdollisuuteen kohdata koko ikäryhmä. Tähän tiivistelmään on koottu toimenpide-ehdotukset, jotka perustellaan lausunnossa syvemmin.

Toimenpide-ehdotukset:

Lapsi- ja nuorisolähtöisyys – hyvinvointinäkökulman laaja huomioiminen

- Poikkihallinnollinen yhteistyö ja koordinaatio on valtakunnallisesti ja sisäisesti kunnissa tarpeen. Yhteisiä toimintalinjauksia tarvitaan ja pelisääntöjä.
- Perhekeskeinen ja lapsilähtöinen ajattelutapa nostaa lapsen ja perheen tarpeet keskiöön. Palvelut rakennetaan heitä varten.
- Huomioidaan liikkujan/harrastajan motivaatio liikuntaan /harrastamiseen ns. Liikkujatyyppi ®. Liikunnan tarjoajien on myös huomioitava tämä harrastustoimintaa tarjottaessa.
- Kunnissa ja kouluissa täytyy olla perusvisio, mitä, milloin ja kenelle toimintaa tarjotaan, koulun ja perheiden tarpeita kuullen sekä paikallista tarjontaa analysoimalla. Kunnissa samalle kohderyhmälle toteuttaa samaa toimintaa eri toimijat eri hallinnonaloilla – tämä ei ole resurssien järkevää käyttöä.
- Kohtuullinen harrastaminen on matalakynnyksistä ja säännöllistä. Harrastaminen on ilmiöpohjaista, jonka rakenteet tulisi tukea eritavoin liikuntaan ja harrastamiseen motivoituvia. Kohderyhmäkeskeisyys tärkeää.

Koulut lähipalvelukeskuksiksi – harrastustoiminnalle paikallinen koordinaatio ja valtakunnallinen osaamiskeskus

- Harrastamisen koordinaatio kunta- ja valtakunnan tasoilla on heikkoa poikkihallinnollisesti ja koulujen suuntaan.
- Ohjaajien pedagogista osaamista tulee kehittää. Motivaatiovaikutus on merkittävä. Lähipalvelukeskuksissa voi toimia eritaustaisia harrastustoiminnan ohjaajia – laadun näkökulmasta yhteismitalliseen pedagogiseen osaamiseen tulee panostaa. Opettajan rooli on ennen muuta opettaa, mutta hän toimii omassa koulussa usein kerho-ohjaajana ja mahdollistajana. Koko yhteisön tulee sitoutua hyvinvoinnin edistämiseen, jotta Liikkuva koulun luoma toimintakulttuuri aktiivisiin oppi- ja välitunteihin säilyy. **Sitoutuminen ei ole yksittäisen opettajan valinta, vaan kouluyhteisöjen yhteinen toimintaperiaate, jota esimies -koulun rehtori – johtaa tiedolla aktiivisesti esim. huomioimalla kouluterveyskyselyjen tulokset ja liikuntaindikaattorin tulokset.**
- Olemassa olevien kerhorakenteiden hyödyntäminen tukee harrastuneisuutta ja koulutyötä.
- Varhainen vaikuttaminen alkaa varhaiskasvatuksessa ja viimeistään alakoulussa, jonka aikana jokaisella lapsella tulee olla mieluinen harrastus. Kerhotunnit voivat olla jossakin määrin kaikille yhteisiä koulupäivän läheisyydessä toteutettavia tunteja esim. 1.-2.-luokkalaisille, jolloin ensimmäisten vuosien aikana lapsella on mahdollisuus tutustua erilaisiin harrastuksiin ja niiden tarjoajiin koulupäivän aikana. Kerho- ja harrastuspolun voi rakentaa varhaiskasvatuksesta aina 2.asteelle koulutyötä tukien, kun näkökulmana on kansalaistaidot ja -toiminta.
- Eri toimijoiden osaamista ja saatavuutta tulee hyödyntää esim. opettajat, järjestöt, vapaa sivistystyö, aluetoimijat. Tällä hetkellä on asenteellisia, toiminnallisia ja rakenteellisia esteitä. Lähtökohtaisesti lapsen koulupäivää ei tule kuitenkaan kohtuuttomasti pidentää ja pirstaloittaa rakenteellisesti harrastamisen osalta, vaan tarjota perheille joustavia ratkaisuja.
- Järjestöjen kouluille tuottaman toiminnan hyödyntäminen osana toimintakulttuuria – Liikkuva koulun hengessä osallisuus lisääntyy, kun on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Toimintakulttuuri on nimensä mukaisesti toiminnan kautta osallisuuden lisäämistä ja juurruttamista.
    - -Poistetaan esteet osallisuudesta, kuten kunta- ja koulukohtaiset osallistumis- ja matkustamiskiellot, varainhankinnan keinoja kuitenkin on, ilman yhdenvertaisuuden vaarantumista. Varojen kerääminen yhteisiin retkiin on tehty suht vaikeaksi kouluissa ja toisaalta yhdenvertaisuus ei toteudu nytkään, sillä koulut itse päättävät mihin osallistuvat. Yleensä rahoitus löytyy, jos on tahtotila ja asenne kohdillaan.
    - Koulujen harrastusmahdollisuudesta erillinen pp-esitys ala-koulusta lukioon ja 2.asteen rooleista

Olosuhteet, saavutettavuus ja taustavaikuttajat

- Yhteistyötä **monipuolisen** harrastustarjonnan suunnittelussa tarvitaan: Koulujen osaamista ja tarpeita tulee kuulla, lapsen oma motivoituminen huomioida ja kerhotarjoajien tulee tehdä yhteistyötä monipuolisen liikunnan (ja muiden harrastusmahdollisuuksien) tarjoamiseksi.
- Resurssinjako läpinäkyväksi – vaikuttavuus ja tarpeet tunnistettava. Erityisryhmät vaativat erityistä osaamista.
- Arkiliikuntaan kannustetaan olosuhteita parantamalla esim. kevyenliikenteen väyät 5km säteelle kouluista, jolloin koulumatkat voidaan turvallisesti kulkea lähialueelta lihasvoimin.
- Tiedolla johtaminen edellyttää yhteismitallista datankeruuta ja analysointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden hallinnonalojen vastuulla on kerätä tätä tietoa mm. järjestöistä yhteiseen tietokantaan, joka on kaikille avointa. Eri tietokannat täytyy saada keskustelemaan yhdessä, jotta meta-datan analysoinnissa tunnistetaan hyvin olevat asiat, puutteet ja tarpeet. Kouluista kerätyssä datassa on jo mahdollisuus tehdä vaikuttavia toimenpiteitä, mutta vastuutus pitää kuntakohtaisesti koordinoida.
    - Ehdotus: Johtoryhmä koordinoimaan eri hallinnonalojen hankkeita.
    - Ehdotus: Valtion liikuntaneuvosto asiantuntijavetoiseksi ja poikkihallinnollisuus terveyden edistämisessä huomioitava. Eri tutkimustahojen yhteishankkeet kannatettavia.
    - Ehdotus: Järjestöjen yleisavustusohjeistuksen selkeyttäminen ja ristiriitaisuuksien poistaminen.
    - Ehdotus: Lapsille ja nuorille suunnatut kyselyt vaativat tarkkaa sanoittamista ja muotoilua, joka ei nyt aina toteudu. Esim. harrastaminen määriteltävä uudelleen – omatoimista harrastamista ei mielletä aina harrastamiseksi.

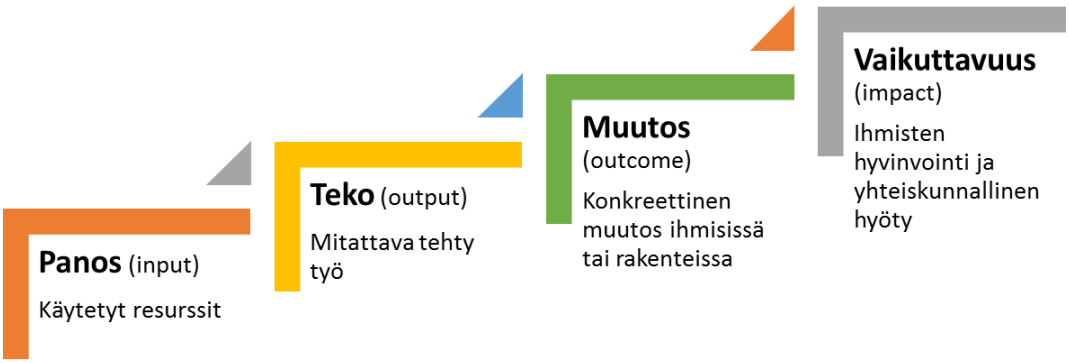
Kustannukset – sijoitus hyvinvointiin vaiko pahoinvoinnin korjaamiseen?

- Liikkumattomuuden yhteiskunnalliset kustannukset ovat 3200-7500M€. Pahoinvoinnin kehä käännetään investoimalla varhaislapsuuteen ja lapsuuteen. Panostukset mm. kerhotoimintaan (nyk. 5-7 Meur/vuosi), lisäliikuntaoppitunnit 2,5Meur/luokka-aste), harrastamiseen, tiedolla johtamiseen ja tiedon keruuseen, täydennyskoulutukseen ovat kohtuullisia summia, jotka jo lyhyessä n. 5 vuoden aikana voivat ennaltaehkäistä syrjäytymisen, köyhyyden ja polarisoitumisen kustannuksia. On selvää, että yhteiskunnalla ei nykyisessä demografisessa kehitysnäkymässä ole varaa jatkaa pahoinvoinnin tiellä. Panostukset kannattaa osoittaa varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäiseviin ja yhteiskunnan aktiiviseksi jäseneksi kannustaviin toimenpiteisiin.

Liikuntapoliittinen selonteko yleisesti ja erityisesti siihen liittyvät taloudelliset kysymykset

Liikunnan rahoitus, toimijat ja kustannusrakenne

Liikuntapoliittinen selonteko on kattavasti selvittänyt suomalaisen liikunnan historiaa ja nykytilaa. Muutospaineet ja muutostekijät on hyvin tunnistettu -onnistumisen edellytyksiä etsitään. Liikuntapolitiikan vaikuttavuudesta on viime aikoina puhuttu – syötetäänkö järjestelmään resurssia, mitataan tuloksia, mutta ei saada tahdottua muutosta aikaiseksi? Liikunnan rahoituksesta keskusteltaessa on hyvä vaakakupin toisella puolella muistaa **liikkumattomuuden kustannukset**. **Investoinnit kansalaisten hyvinvointiin usein maksavat itsensä takaisin moninkertaisesti pahoinvoinnin aiheuttamien kustannusten pienentymisen myötä.**

Järjestöjen ohella liikuntajärjestelmän tukipylväs on ollut kuntien liikuntatoimi. Rahoituksen näkökulmasta liikuntaa Suomessa rahoitetaan seuraavasti:

- Kotitaloudet 2 Mrd €
- Kunnat 750 M€
- Valtio 150 M€

Liikunnan kustannukset

Huomioitavaa on, että valtaosan liikunnan kustannuksista rahoittavat kotitaloudet itse. Muu rahoitus katetaan Veikkauksen tuotoilla. **Valtion budjettirahaa ei käytetä liikunnan rahoittamiseen – tämä on jäänne ajalta, jolloin kansanterveys, syrjäytyminen ja polarisoituminen eivät olleet haasteita.** Liikunnan rahoitus on pitkään siiloutunut eri tahoille ja projektimaisuus sekä hallinnon korostuminen ja vaateet ovat kasvaneet vuosien mittaan. On myös tunnistettu se tosiasia, että nykyinen hankelähtöisyys ei lisää hyvinvointia ja monet hankkeet eivät ennätä juurtua. Liikunnan paikallinen ja valtakunnallinen rahoitus on järjestelmäjohtoista ja liikkujan/liikutettavan tarpeet unohdetaan.

Olosuhteiden parantuminen ja kysyntä, toiminnan ammattimaisuus, välimatkat, varusteet nostavat järjestetyn liikuntaharrastuksen kustannuksia. Tähän toimintaan osallistuu usein ne lapset, jotka motivoituvat lajista ja tavoitteellisesta kilpaharrastamisesta.

Omatoiminen ja/tai järjestäytymätön harrastaminen hyödyntää olemassa olevia –maksuttomia- olosuhteita, kuten kevyen liikenteen väyliä, metsiä, urheilupuistoja jne. Lähiliikuntapaikat eivät nosta käyttäjän kustannuksia, mutta nostavat kuntien ylläpidon tarvetta. Saavutettavuus on tärkeää – **koulumatkoihin kuluu kunnissa rahaa rutkasti, kun kevyen liikenteen väyliä rakentamalla n. 5km säteellä kouluista, taattaisiin turvallinen koulumatka lakisääteisesti lihasvoimalla.**

Varhaiskasvatus- ja kouluympäristöissä opettajilla usein epävarmuutta osaamisesta ja omistajuudesta – pilotit varhaiskasvatuksen liikuntatutkinnosta tukevat arjen työtä. **Täydennyskoulutus ja tieto ovat parhaita välineitä asenteiden korjaamiseen ja pätevyyden kokemuksen lisäämiseen.**

Tarve- ja kohderyhmälähtöinen liikunnan tuottaminen

Kun suomalaista liikuntatarjontaa tarkastellaan liikunnallisen elämäntavan, hyvinvoinnin ja ikäryhmien näkökulmista, huomaamme, että tarvetta on erilaisille fyysisen aktiivisuuden toimenpiteille ja liikuntatoimijoille. Kansalaistoiminnan merkitys on suuri liikuntatarjonnassa, mutta perinteisen tavoitteellisen ja lajilähtöisen seuratoiminnan rinnalle ovat nousseet harrastus- ja terveysliikkuminen. Liikuntayrittäminen, omaehtoinen sekä järjestäytymätön liikunta ovat tulleet perinteisen seuratoiminnan rinnalle.

Kohderyhmä-ajattelu tunnistaa liikkujan oman motivaation lähtökohdat ja tavoitettavuuden osalta eri toimintaympäristöt, kuten koulut, päiväkodit ja opiskelulaitokset, joissa kohdataan valtaosa lapsista ja nuorista. Nämä toimintaympäristöt ja opetushenkilöstöt ovat avainasemassa mahdollistamisessa – joka päivä **aikuiset tekevät lasten puolesta valintoja**, jotka vaikuttavat toimintakulttuuriin, työskentelytapoihin, hyvinvointiin, ja liikunnalliseen elämäntavan toteutumiseen loppuelämäksi.

Lähde: Koululiikuntaliitto ja Jaana Kari LiT Liikkujatyyppi ® , motivointi Satu Lähteenkorva

Vaikka kohderyhmää on helppo tarkastella ”massana” laitoksen näkökulmasta, vielä tärkeämpää on tunnistaa vallitseva moniarvoisuus ja tarpeet lasten- ja nuorten keskuudessa. Tarpeita arvioitaessa, yhteistoimijuudessa toimitaan rinnakkain samaan suuntaan, eikä kilpailijoina resursseista. Jokaisen oppilaitoksen tulee koko yhteisön sitouttamiseksi sopia yhteisesti, miten koulussa hyvinvointia ja aktiivisuutta ediestetään. Esimiehen sitoutuminen ja mahdollistaminen on olennaista. Hyvinvoinnin edistäminen ei saa olla valinta, johon innokkaat sitoutuvat, vaan yhteisön perusarvo, jota kaikki toteuttavat työssään.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta puhumme fyysisen aktiivisuuden lisäämisestä, istuvan elämäntavan välttämisestä, osallisuuden lisäämisestä sekä terveellisen ja liikkuvan elämäntavan edistämisestä. **Nämä ovat ydinasioita, kun puhutaan pahoinvoinnin vähentämisestä – syrjäytymisen ja liikkumattomuuden kustannuksista.**

Kuvalähde:
UKK-instituutin tutkimus Valtioneuvostolle 5.4.2018 http://tietokayttoon.fi/documents/10616/6354562/31-2018-Liikkumattomuuden+lasku+kasvaa.pdf/3dde40cf-25c0-4b5d-bab4-6c0ec8325e35?version=1.0

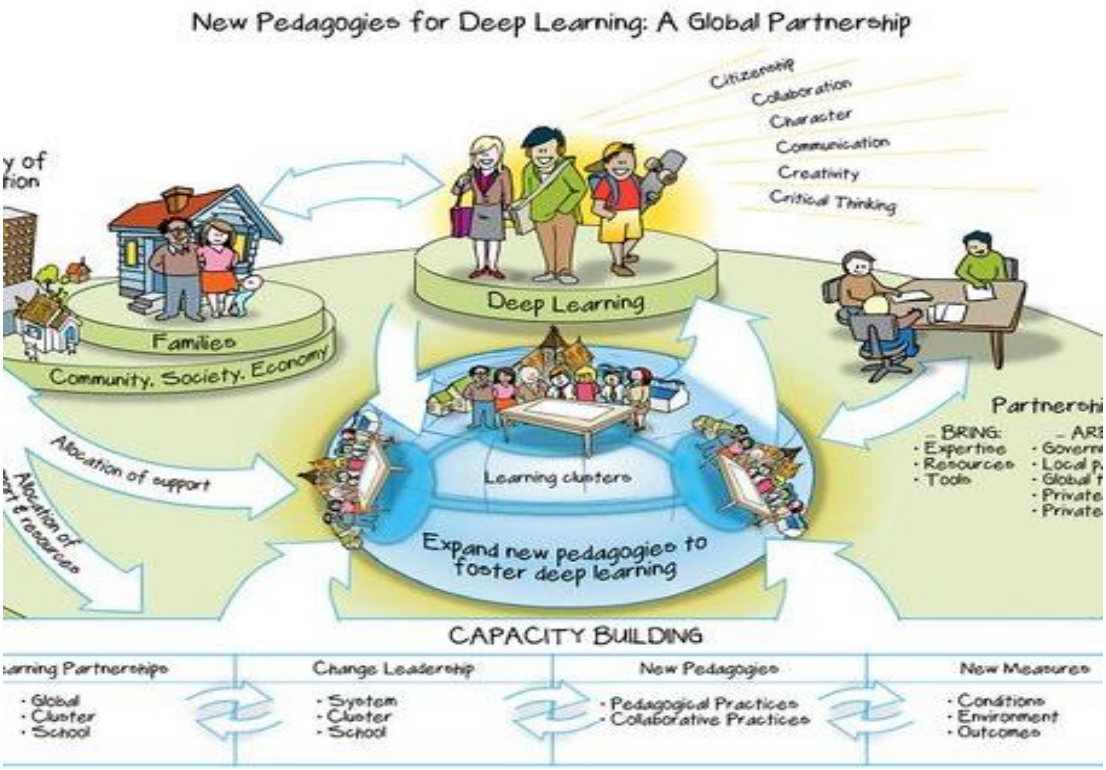
Liikuntapolitiikka on ollut liikuntaolosuhteisiin ja -tahoihin keskittyvää Liikuntalain edellyttämää toimintaa. **Liikunta on merkittävä osa hyvinvointia ja se tulisi nähdä poikkihallinnollisena, kaikkia koskettavana terveyden ja hyvinvoinnin lisääjäänä. Yksinään Opetus- ja kulttuuriministeriö, liikuntatoimijat, vapaaehtoiset järjestötoimijat tai kansanterveyden edistäjät eivät pysty ratkaisemaan koko Suomen kansakunnan tilaa, vaan poikkihallinnollinen yhteistyö ja koordinointi on menestymisen edellytys. Kohderyhmä voi useinkin olla sama, mutta resurssointi siiloutunutta.**

Liikuntakentällä toimii verkostoja, jotka toimivat ja lausuvat yhdessä liikunta- ja terveysasioista, kuten Harrastusverkosto ja Liikkujan polku. Näiden laajaa tietotaitoa kannattaa hyödyntää, kuten mm. Harry Harkimon työryhmän lausunnossa jo tunnistettiin. Viittaan hallinnon ja talouden osalta tähän asiakirjaan, koska siinä on keskeisesti tunnistettu hallinnon ja rahoituksen keskeiset haasteet liikuntajärjestöjen osalta.

Koulujen rooli hyvinvoinnin ja liikunnallisen elämäntavan edistäjinä

- Tutkittua
    - Aktiiviset koulupäivät edistävät kouluviihtyvyyttä ja oppimista. Liikkuva Koulu tehnyt hyvän asennekulttuurimuutostyön. Koulun toimintakulttuuria edistetään osallistamisella ja osallistumisella esim. koulutapahtumiin.
        - Aktiivinen koulupäivä alkaa ja päättyy koulumatkaan –kevyen liikenteen väylät 5km säteellä koulusta edistää hyvinvointia ja säästää koulumatkoihin käytettyä rahaa. Kevyen liikenteen väylät palvelevat kaikkia kunnan asukkaita.
    - Liikunnan tehtävä kouluaineena on kasvattaa liikkumaan ja liikunnan avulla. Koululiikunnan varsinaisten oppituntien määrä on alhaisin Euroopassa – koululiikunnan rooli ja toimintatapa muuttunut lajipainotteisuudesta yksilölähtöiseen toimintatapaan. Liikuntapoliittinen selonteko arvioi, että oppitunnin lisäämisen kustannus on 2,5M€ per luokka-aste.
        - Koulujen liikuntatuntien sisällöt ja toimintatavat ovat muuttuneet mm. uuden Opetussuunnitelman myötä. Koulun liikuntatuntien perustehtävä on opettaa psyykkistä-, fyysistä-, ja sosiaalista hyvinvointia, joka mahdollistaa eri tavoin liikuntaan motivoituvien pärjäämisen ja liikunnalliseen elämäntapaan kannustamisen. Koettu pätevyys, koettu autonomia ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus perustuvat Decin & Ryanin Itsemääräämisteoriaan (v.2000).
        - Kaikille yhteiset tunnit takaavat liikunnan määrän pysymisen jollakin tasolla.
    - Koulujen oma kerhotoiminta oli edellisen hallituskauden menestyshanke – 1990-laman jälkeen v. 2008 kerhoja oli 2000, v. 2015 mennessä n. 30.000. Kerhotoiminnalla kaksi funktiota: 1) tukea informaalista koulutyötä 2) osallistaa – syrjäytymisen ehkäisyn ja kouluviihtyvyyden merkittävä tekijä.
        - Opettajien rooli informaalisessa oppimisympäristössä on merkittävä. Kerhotoiminta voi olla eri toimijoiden yhteissuunnittelun tulos.
    - Liikkuva koulu –ohjelma v. 2015-2018 vaikutti koulujen toimintakulttuuriin, fyysisen aktiivisuuden huomioimiseen ja asenteisiin. Toimenpiteet lähtivät toimijoiden omista tarpeista ja lähtökohdista. Opetussuunnitelma jo sinänsä edellyttää näiden asioiden huomioimista. Nollaratkaisuja tulee painottaa – asenne on suurempi ongelma kuin kustannukset.
        - Hyvinvoinnin näkökulmasta kouluissa on kokeiltu moniammatillisten osaajien yhteistyötä, kuten mm. fysioterapeutit, liikunnanohjaajat, nuorisotyöntekijät. Lähipalvelukeskus -ajattelussa tämä voi olla realistinen mahdollisuus, mutta rahoitus ei saa tulla koulujen omasta opetuksen rahoituksesta, vaan pitää olla poikkihallinnollinen tahtotila.
        - Opettajan rooli on ennen muuta opettaa, mutta hän toimii omassa koulussa usein kerho-ohjaajana ja mahdollistajana. Koko yhteisön tulee sitoutua hyvinvoinnin edistämiseen, jotta Liikkuva koulun luoma toimintakulttuuri aktiivisiin oppi- ja välitunteihin säilyy. **Sitoutuminen ei ole yksittäisen opettajan valinta, vaan kouluyhteisöjen yhteinen toimintaperiaate, jota esimies -koulun rehtori – johtaa tiedolla aktiivisesti esim. huomioimalla kouluterveyskyselyjen tulokset ja liikuntaindikaattorin tulokset.**
        - Liikkuvassa koulussa ei suljeta ovia muilta toimijoilta, vaan aktiivisesti mahdollistetaan osallistuminen esim. tapahtumiin. Osallistumisen sääntelyä tulee purkaa. Yhteisöllisyys ei ole vain koulun sisäistä vaan suhteessa ulkomaailmaan.
    - Uusi Opetussuunnitelma tukee toiminnallista ilmiöoppimista, jossa lapsi on aktiivinen toimija ja oppii fyysisesti aktiivisesti. Näiden asioiden juurruttaminen vie aikansa 10-vuotta – tämän päivän 1.luokkalaisille nämä ovat itsestään selviä. Vaikuttavuus näkyy usein vuosien päästä.
    - Koulu kohtaa kaikki – harrastamisen polku voi alkaa jo 1. luokalta, mutta harrastamisen pitää integroitua vapaaehtoiseksi kokeiluksi/valinnaksi kuten esim. kieli- ja muut kerhot
    - Liikuntaan eri tavoin motivoituminen pitää ottaa huomioon kaikessa liikuntatarjonnassa – opetuksessa ja harrastustarjonnassa

Toimenpide-ehdotukset

Toimenpide-ehdotusten kustannusvaikutukset voivat olla suurelta osin neutraaleja, kun poikkihallinnollisesti ja lapsi- ja nuoriso sekä perhelähtöisesti resurssoidaan toiminta tarpeiden ja yksilön näkökulmasta. Tilaajan roolia tulee arvioida – kuntakohtaisesti harrastustoimintaan koulujen suuntaan tulee koordinoida ja kouluilla, kuten myös lapsilla ja nuorilla pitää olla mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä palveluja ostetaan. Valtakunnallisesti tarvitaan harrastamisen poikkihallinnollista koordinointia ja esitän osaamiskeskuksen perustamista. Muutoin vaara on jälleen se, että resurssia hukataan, kun jokainen kunta keksii samat asiat itse – tämä on ollut myös voimavara Liikkuvassa koulussa -valtakunnallinen koordinaatio. Harrastamisen näkökulmasta tarve koordinointiin on ilmeinen ja tunnistettu eri tahoilla ja sen on myös usean järjestötoimijan toive mm. Harrastajaverkostossa, jossa mukana Koululiikuntaliitto, Vanhempainliitto, 4H, MLL,Partiolaiset, WAU, Alueliikuntajärjesöjä, Olympiakomitea, Opinkirjo ja Nuori Kirkko.

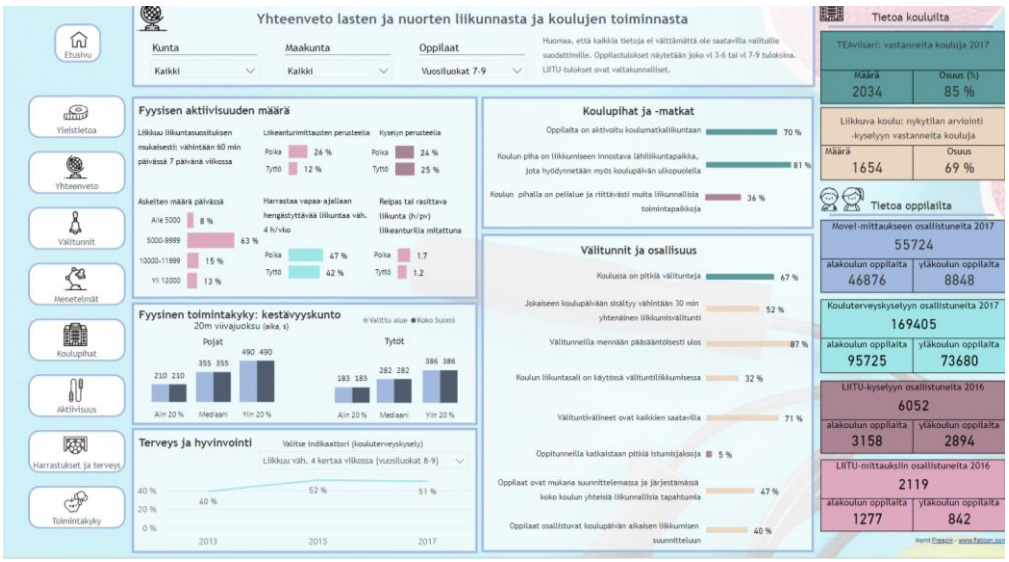
- **Lapsi- ja nuorisolähtöisyys – hyvinvointinäkökulma laajasti ottaen.**
    - poikkihallinnollinen yhteistyö valtakunnallisesti ja kunnissa
    - Harrastamisen monipuoliset mahdollisuudet – liikkujan /koululaisen/perheiden tulee voida vaikuttaa harrastustarjontaan -harrastamispassin ja toimenpiteet pitää poikkihallinnollisesti koordinoida – päällekkäisiä hankkeita menossa.
    - kohtuullinen harrastamisen ehdoilla toteutettu toiminta, joka voi olla tavoitteellista, mutta ei perustu yksinomaan kilpaliikunnan rakenteisiin

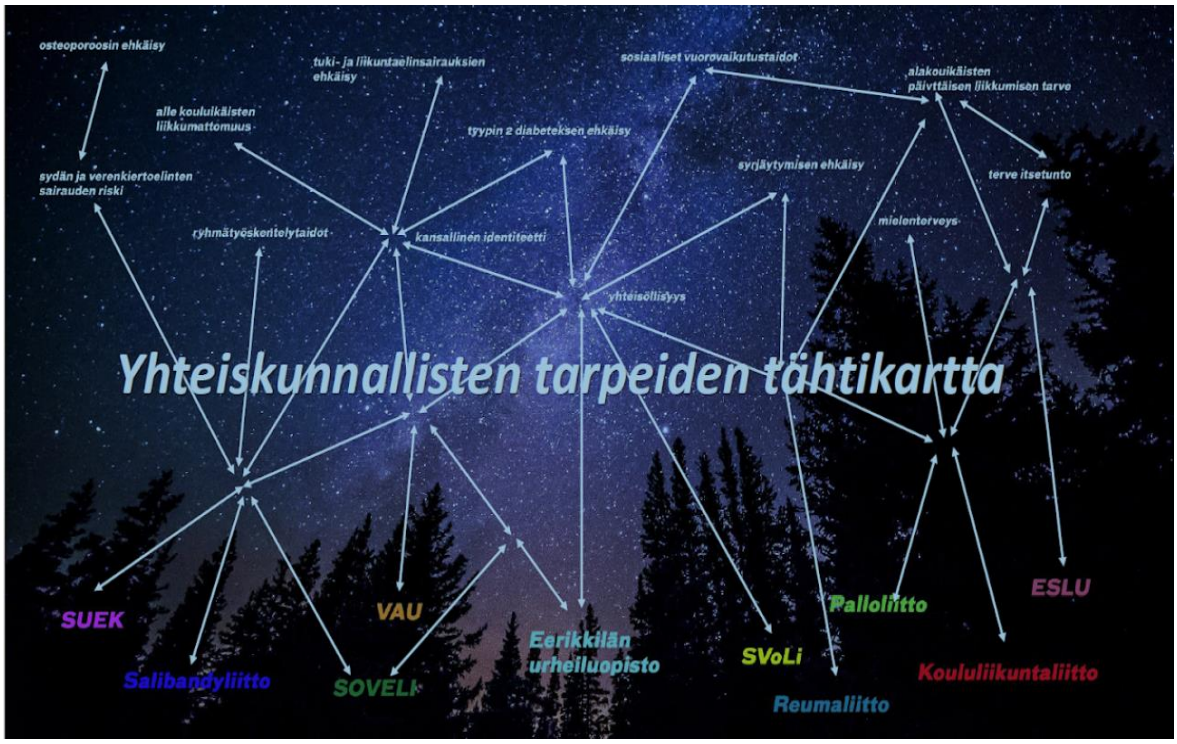
- **Koulut lähipalvelukeskuksiksi – harrastustoiminnalle paikallinen koordinaatio ja valtakunnallinen osaamiskeskus**
    - Harrastamisen koordinaatio kunta- ja valtakunnantasoilla heikkoa poikkihallinnollisesti ja koulujen suuntaan. Harrastamisen toimenpiteet nyt liian pirstaileisia ja siiloutuneita. Liikkuja keskiöön.
    - Olemassa olevien kerhorakenteiden hyödyntäminen osana koulutyötä
    - järjestöjen kouluille tuottaman toiminnan hyödyntäminen osana toimintakulttuuria – Liikkuva koulun hengessä osallisuutta on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, toimintakulttuuri on nimensä mukaisesti toiminnan kautta osallisuuden lisäämistä ja juurruttamista.

- poistetaan esteet osallisuudesta, kuten osallistumis- ja matkustamiskiellot, varainhankinnan keinoja kuitenkin on, ilman yhdenvertaisuuden vaarantumista
- kansalaisyhteiskuntaan kasvaminen alkaa koulussa 1.-2. luokilla kerhokokeilu kaikille ja oman harrastamisen löytyminen voisi olla vakinainen resurssi, samoin kuin muu kerhotoiminta
- Koulujen harrastusmahdollisuudesta erillinen pp-esitys ala-koulusta lukioon ja 2.asteen rooleista

- Yhteistyötä monipuolisen harrastustarjonnan suunnittelussa tarvitaan – koulujen osaamista ja tarpeita tulee kuulla, lapsen oma motivoituminen huomioida ja kerhotarjoajien tulee tehdä yhteistyötä monipuolisen liikunnan (ja muiden harrastusmahdollisuuksien) tarjoamiseksi
- Resurssinjako läpinäkyväksi – vaikuttavuus ja tarpeet tunnistettava
- Arkiliikuntaan kannustamista. Aktiivinen koulupäivä alkaa ja päättyy koulumatkaan –kevyen liikenteen väylät 5km säteellä koulusta edistää hyvinvointia ja säästää koulumatkoihin käytettyä rahaa. Kevyen liikenteen väylät palvelevat kaikkia kunnan asukkaita.
- Tiedolla johtaminen edellyttää yhteismitallista datankeruuta ja analysointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden hallinnonalojen vastuulla on kerätä tätä tietoa mm. järjestöistä yhteiseen tietokantaan, joka on kaikille avointa. Eri tietokannat täytyy saada keskustelemaan yhdessä, jotta meta-datan analysoinnissa tunnistetaan hyvin olevat asiat, puutteet ja tarpeet. Kouluista kerätyssä datassa on jo mahdollisuus tehdä vaikuttavia toimenpiteitä.
    - Ehdotus: Johtoryhmä koordinoimaan eri hallinnonalojen hankkeita.
    - Ehdotus: Valtion liikuntaneuvosto asiantuntijavetoiseksi ja poikkihallinnollisuus terveyden edistämisessä huomioitava. Eri tutkimustahojen yhteishankkeet.
    - Ehdotus: Järjestöjen yleisavustusohjeistuksen selkeyttäminen ja ristiriitaisuuksien poistaminen.
    - Esim. METADATAN HYÖDYNTÄMINEN – kerätty eri kouluterveyskyselyistä https://minedu.fi/liikuntaindikaattorit

      Tietokantaan on koottu ja yhdistetty tietoa seuraavista aineistoista:
        - Kouluterveyskysely, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
        - TEAviisari, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
        - LIITU-tutkimus, Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa –tutkimus, Jyväskylän yliopisto ja UKK-instituutti
        - Move!-mittaukset, valtion liikuntaneuvosto ja Opetushallitus
        - Liikkuva koulu -ohjelman seuranta ja tutkimus: rekisteri, nykytilan arviointi ja henkilökuntakysely, LIKES-tutkimuskeskus

Kuva: Esimerkki yhteiskunnallisten tarpeiden "tähtikartasta", jossa tunnistetaan toimijat ja toimenpiteet. Tämä mahdollistuu tietokantaan avoimesti kerätyllä järjestötiedolla, jonka meta-analyysistä vastaa esim. ministeriö.
(Jari Kinnunen, Suomen Salibandyliitto /Liikkujan polku -verkoston vaikuttamisryhmä)

Lähteet

Lasten ja nuorten liikuntaindikaattorit 2018 syksy
https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiOTFhMmFkOWMtZTNhNS00ZWExLWJiYjAtMDk2MGRjNzVlMGFmIiwidCI6IjA3MjlmNzA0LTIwMTktNGY2ZC05MmU0LTMzNjdiMmRhOWMxMSIsImMiOjh9

Motivaation ja liikkujatyyppi:
Jaana Kari: https://www.avi.fi/documents/10191/10471266/Liikkuva+koulu_Jaana+Kari/0df764f7-c5dd-4781-a8ed-089beec865f8

Janna Kari, LiT Väitöskirja Jyväskylän yliopistohttps://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48692/978-951-39-6523-5_vaitos20160212.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Koulupäivän aikainen liikunta ja oppiminen:

https://www.oph.fi/download/189075_koulupaivan_aikainen_liikunta_ja_oppiminen.pdf (2018)

https://www.oph.fi/download/144729_Liikunta_ja_oppiminen_2.pdf (2018)

Tiivistelmä edellisestä: https://www.oph.fi/download/144264_Liikunta_ja_oppiminen_tiivistelma_2.pdf

https://www.oph.fi/download/138958_Aivot_oppimisen_valmiudet_ja_koulunkaynti.PDF (2012=

https://www.oph.fi/download/138960_Aivot_oppimisen_valmiudet_ja_koulunkaynti_TIIVISTELMA.pdf

https://www.oph.fi/julkaisut/2011/liikunnan_seuranta_arviointi_perusopetuksessa_2010

https://www.oph.fi/julkaisut/2009/taide_ja_taito (2008)